

Програма вступного випробування з «Філософії» для вступників спеціальності 033 «Філософія», за якою здійснюється прийом на навчання до аспірантури НУБІП України. К.: Національний університет біоресурсів і природокористування України, 2024 р.

Розробник: доктор філософських наук, професор, професор кафедри філософії та міжнародної комунікації Додонова Віра Іванівна.

Вступники до аспірантури на підготовку здобувачів вищої освіти ступеня доктора філософії за науковими спеціальностями визначеними додатком 1. Правил прийому до аспірантури Національного університету біоресурсів і природокористування України (від 27 березня 2024 р.), складають письмовий екзамен з «Філософії».

Мета вступного випробування (іспиту) – встановити глибину необхідних знань претендента зі спеціальності та рівень його підготовки до самостійної науково-дослідної роботи.

Під час вступного іспиту претендент має продемонструвати глибокі системні знання із загальної філософії, соціальної філософії та філософії історії, а також з філософії освіти. Він має вміти давати чітке розуміння сучасної наукової картини світу, визначення сутності явищ та процесів, які забезпечують науковця методологією правильного застосування загальних та специфічних методів наукових досліджень, закладають підвалини креативного мислення та сприяють формуванню культури наукової діяльності.

Білеті розроблені на основі програми вступного випробування з «Філософії» для вступників до аспірантури та відповідно до Правил прийому до аспірантури Національного університету біоресурсів і природокористування України (від 27 березня 2024 р.).

Оцінювання вступника відбувається згідно з п.8.3 Правил прийому до аспірантури Національного університету біоресурсів і природокористування України (від 27 березня 2024 р.).

Оцінювання відповіді вступника за питаннями білету здійснюються за 100- бальною шкалою.

Таблиця відповідності отриманих балів, національній школі оцінювання:

Оцінка національна	Рейтинг вступника, бали
Відмінно	90-100
Добре	74-89
Задовільно	60-73
Незадовільно	0-59

Критерії оцінювання відповіді вступника на питання білету:

25-30 балів вступники отримують якщо: продемонстровано повний, розгорнутий, вичерпний виклад змісту питання білету; показано творчі здібності у процесі викладу проблеми; проаналізовано увесь необхідний для викладу проблеми перелік категорій; продемонстровано розуміння наявних у сучасному соціокультурному бутті проблем та окреслено шляхи їхнього вирішення.

24-20 бали вступники отримують якщо: не виконано хоча б одна з вимог для отримання найвищого балу (25-20); чи допущені помилки під час

аргументації, які призвели до неточності висновків.

20-14 балів вступники отримують якщо: не виконано три вимоги для отримання найвищого балу (25-30); зміст відповіді, аргументи, висновки відповіді не правильні, або ж вступник не зумів віднайти докази і раціональні аргументи для обґрунтування своєї позиції.

0-13 балів вступники отримують якщо: не виконано три і більше вимог для отримання найвищого балу (25-30) та допущені значимі помилки під час відповіді, внаслідок чого вступник прийшов до неправильних висновків або ж висловлював свою позицію апелюючи тільки до власних переконань; зміст відповіді демонструє відсутність у вступника базової теоретико-методологічної підготовки та невміння використовувати теоретичні знання для вирішення найбільш актуальних проблем сучасності.

ПРОГРАМА ВСТУПНОГО ВИПРОБУВАННЯ З «ФІЛОСОФІЇ»

Тема 1. Філософія, коло її проблем та роль у суспільстві.

Філософія як особлива форма духовної діяльності людей і одна з форм суспільної свідомості. Предмет філософії та його історичний розвиток. Світогляд, його соціально-історичний розвиток. Структура світогляду і місце в ньому філософських знань. Історичні типи світогляду: міфологічний, релігійний, філософський, їх особливості.

Дискурс про предмет філософії: філософія як форма світогляду; філософія як форма суспільної свідомості; філософія як форма культури; філософія як наука.

Філософія і наука. Філософія і мистецтво. Філософія і політика. Філософія і право. Філософія і ідеологія. Поняття філософського метода. Основні функції філософії. Філософія і сучасність. Постмодерністське розуміння філософії.

Тема 2. Розвиток філософської думки на стародавньому Сході та в античній Греції

Східний і західний тип філософування. Протофілософія. Соціокультурні та ідейні витоки філософської думки Стародавньої Індії. Канонічні джерела давньоіндійської філософії. Релігійно-філософське вчення буддизму. Зародження філософії в Стародавньому Китаї. Канонічні джерела, провідні ідеї та напрями філософії Стародавнього Китаю. Суспільні ідеали у вченні Конфуція.

Феномен античної філософії. Давньогрецька натурфілософія (мілетці, піфагорійці, елєати, атомісти. Філософські погляди Геракліта. Школа ноології. Давньогрецька класика як соціокультурний феномен. Софісти у культурному просторі античної пайдеї. Філософія Сократа. Антропологічний поворот у філософії. Вчення про ідеї Платона. Вчення Платона про державу. Філософська система Аристотеля. Теорія Аристотеля про чотири причини. Політична філософія Аристотеля.

Основні риси епохи еллінізму («Олександрійська культура»). Філософські погляди Епікура та епікурейство. Філософія стоїцизму та її представники (Зенон і Хрісішт). Натуралізм і раціоналізм етичної доктрини стоїцизму. Культурно- історичні та філософсько-гносеологічні причини виникнення скептицизму в IV—III ст. до н.е. Філософський ідеалізм Плотіна, Порфирія, Ямвліха та Прокла.

Тема 3. Особливості західноєвропейської філософії Середньовіччя і Відродження

Середньовіччя як соціокультурний феномен. Християнство як ідейна основа середньовічного мислення. Своєрідність середньовічного

філософування. Головні ідеї середньовічної філософії. Етапи розвитку середньовічної філософії. Витоки та філософський зміст апологетики. Представники апологетики та їхні ідеї (Юстин Мученик, Арнобій, Татіан, Тертуліан). Ставлення апологетів до античної спадщини.

Східна та західна патристика. Амвросій, Ієронім, Аврелій Августин та їх роль у становленні католицизму. Вчення Августина про «два гради». Схоластика як напрям середньовічної філософії. Середньовічні школи та університети як соціокультурний феномен. Суперечка між реалістами і номіналістами та її значення для розвитку наукового світогляду. Номіналізм Іоанна Росцеліна і П'єра Абеляра. Концептуалізм Томи Аквінського. Середньовічна містика: представники та ідеї.

Світоглядні трансформації у період Відродження. Гуманізм та індивідуалізм як ідейні засади ренесансного мислення. Петрарка як родоначальник гуманістичного руху. Антиклерикалізм Лоренцо Валли. «Вчене незнання» Микола Кузанського. Апофеоз гуманістичного антропоцентризму в ученні Піко делла Мірандоли про вільну людину. П'єтро Помпонаці: вчення про двояку (двоїсту) істину. «Державець» Пікколо Макіавеллі. Сатиричне зображення схоластики у творах Еразма Ротер дамського. «Досліди» Мішеля Монтеня.

Реформаційні рухи на початку XVI ст. і віросповідний розкол католицького світу. Основні віросповідні постулати Лютера. Зародження деїзму. Микола Коперник і його книга «Про обертання небесних сфер». Натурфілософська концепція Томмазо Кампанелла. Соціально-філософські погляди Томаса Мора.

Тема 4. Західноєвропейська філософія Нового часу та доби Просвітництва

Соціокультурна ситуація в Західній Європі в XVII ст. Нідерландська й Англійська революції. Загальний стан наук. Нові форми організації наукових досліджень і наукової інформації. Прогрес експериментально-математичного природознавства. Деїзм і пантеїзм як головні напрямки філософсько-релігійної думки Нового часу. Проблема віротерпимості.

Політична і філософська діяльність Френсіса Бекона. Проект «Великого відновлення наук». Вчення про «ідоли» людського розуму. «Новий Органон»: розробка індуктивного методу. Значення беконівської методології для подальшого розвитку наукового знання й філософії. Проблема субстанції та дуалізм філософії Р. Декарта. Механістична фізика Р. Декарта. Сенсуалістична основа теорії пізнання Т. Гобса. Соціально-філософська концепція Т. Гобса. Раціоналістичне вчення про пізнання Б. Спінози. Теорія пізнання Дж. Лока. Просвітницькі ідеї Дж. Лока: проблема віротерпимості. Педагогічні погляди Дж. Лока. Раціоналістичне вчення про метод Г. Ляйбніца і його зв'язок з

відкриттями в конкретних науках. Суб'єктивно-ідеалістична і релігійна філософія Дж. Берклі. Концепція асоціацій Д. Юма. Утилітаризм юмівської концепції моралі.

Просвітництво як епоха європейської культури і його історичне значення. Франсуа-Марі Вольтер. Критика Вольтером теологічного погляду на історію. Теорія прогресу як найважливіша світоглядна новація вольтерівської філософії історії.

Концепція «духу законів» Ш. Л. Монтеск'є та поняття «духу народів». Трактатування соціальної нерівності Ж.-Ж. Руссо. Вчення Ж.-Ж. Руссо про народ як носій суверенітету. Філософські погляди Е. де Кондільяка. Матеріалістична філософія Ж. О. де Ламетрі. Д. Дідро - лідер паризького центру Просвітництва. Концепція природної рівності К. Гельвеція. Розробка П. Гольбахом матеріалістичних поглядів на природу, місце людини в ній, людську свідомість і пізнання.

Тема 5. Філософія німецького ідеалізму

Німецьке Просвітництво. Феномен німецької класичної філософії. Місце німецької класичної філософії в історії світової філософської думки.

I. Кант - засновник німецької класичної філософії. «Докритичний» і «критичний» періоди творчості I. Канта. Основні філософські положення докритичної філософії I. Канта. Теорія пізнання. «Критика практичного розуму». Проблема свободи волі. Кантівська етика. Поняття «категоричного імперативу». Принципи правової держави і потрібного поділу влади.

«Науковчення» И. Г. Фіхте. Відмова від кантівського поняття «реч-у-собі» й відновлення гносеологічного значення інтелектуальної інтуїції. Основні принципи науковчення. «Практична» філософія Й. Фіхте. Філософія історії Й. Фіхте. Ідея нації.

Загальна характеристика філософії Ф. В. Шеллінга. «Натурфілософія», «філософія тотожності», нова «система трансцендентального ідеалізму», «філософія одкровення» як послідовні видозміни шеллінгіанства. Рецепція кантівських ідеалів всесвітньої федерації держав і вічного миру в творчості Ф. В. Шеллінга. Теїстичний погляд на історію. Філософія міфології. Основні ідеї «філософії одкровення».

Загальна характеристика філософської спадщини Г.В.Ф. Гегеля. «Феноменологія духу» як вступ до філософської системи Г.В.Ф. Гегеля. Абсолютна ідея як головний предмет дослідження у філософії Г.В.Ф. Гегеля. Основні ідеї та складові філософії природи. Розуміння природи як «ідеї в формі інобуття». Особливості тлумачення Г.В.Ф. Гегелем соціально-етичної проблематики. «Європейський дух» як носій прогресу в теоретичній і практичній площині та його всесвітньо-історичне значення. Історія як «прогрес в усвідомленні свободи», його основні ступені в східному, античному

і німецькому світах.

Антропологічний матеріалізм філософії Л. Феєрбаха.

Тема 6. Філософські вчення XIX - початку XX століття

Зміна парадигми філософського мислення у XIX - на початку XX ст. Поняття класичної та некласичної філософії. Основні відмінності класичної та некласичної філософії.

Передумови становлення марксизму та його філософії. Проблема відчуження у марксизмі. Марксистська соціоцентрична парадигма людини. Діалектичний та історичний матеріалізм. Практика як основа діалектико-матеріалістичного розуміння природи й суспільства. Матеріалістичне розуміння історії. Феномен суспільно-економічної формації. Основні етапи розвитку марксизму. Трансформація ідей марксизму у західноєвропейській філософії.

Марбурзька школа неокантіанства (Г. Коген, П. Наторп, Е. Кассієр). Вихідні засади наукового пізнання. Баденська школа (В. Віндельбанд, Г. Ріккерт). Розрізнення «наук про природу» і «наук про дух».

Засадничі ідеї та принципи «філософії життя». Філософія А. Шопенгауера. «Світ як воля і уявлення». Закон достатньої підстави. Метафізичний волюнтаризм А. Шопенгауера. Поняття волі до життя і види її об'єктивації. Концепція «переоцінки цінностей» Ф. Ніцше. Нігілізм у філософії Ф. Ніцше. Сміслові навантаження вчення про «смерть Бога» та його рецепції в сучасному соціокультурному житті.

Зародження «філософії науки». Виникнення та особливості розвитку філософії науки в XIX ст. Позитивізм (О. Конт, Дж. С. Мілль, Г. Спенсер). «Другий» позитивізм (Е. Мах, Р. Авенаріус): основні ідеї та причини впливу серед природознавців. Неопозитивізм: основні ідеї. Історизація науки у постпозитивізмі.

Критичний раціоналізм К. Поппера. «Структура наукових революцій» Т. Куна. Герменевтична філософія науки.

Екзистенціалізм С. К'єркегора. Людина як духовна істота, здатність до вибору і самовизначення. «Фундаментальна онтологія» М. Гайдеггера. Екзистенціалізм К. Ясперса. Соціально-політичні погляди К. Ясперса. Екзистенціалізм Ж.П. Сартра. Основні поняття феноменологічної онтології Ж.П. Сартра. Сенс Ніщо. А. Камю: проблема сенсу життя, поняття абсурду, позиція «героїчного песимізму». «Бунт людини».

Прагматизм. Критика Ч. Пірсом картезіанського принципу універсального сумніву. Проблема співвідношення віри і дії. «Принцип прагматизму». Співвідношення науки і релігії. Прагматична концепція істини. Популяризація та розвиток ідей прагматизму У. Джемсом. «Інструменталізм» Д. Дьюї. Застосування прагматизму для вирішення соціальних проблем. Педагогічні погляди Д. Дьюї.

Психоаналітична антропологія людського буття в роботах З. Фрейда. Структура психіки за З. Фрейдом. Проблема несвідомого. Структура психіки за К. Юнгом. Феномен колективного несвідомого. Архетипи. Комплекси і їхнє архетипне ядро. Неофройдизм. Гуманістичний психоаналіз Е. Фромма. Природа людини. Любов як вища цінність.

Тема 7. Своєрідність та основні етапи розвитку філософської думки в Україні

Особливості світогляду давніх слов'ян. Зародження філософських учень у Київській Русі та їхні специфічні особливості. Головні літературно-філософські пам'ятники киеворуського періоду та їхні автори. Феодосій Печерський. Митрополит Іларіон: «Слово про Закон і Благодать».

Рецепції Ренесансу в Україні. Полемічна література. Філософські погляди І. Вишенського. Громадянський гуманізм світоглядної позиції С. Оріховського-Роксолана. Павло Русин. Г. Смотрицький. Філософія Києво-Могилянської академії. П. Могила і його роль у розвитку української філософської думки. Становлення української літературної мови. Проблеми онтології, натурфілософії та ідеї гуманізму у творах вчених КМА. І. Гізель, Г. Кониський, С. Яворський. Феофан Прокопович: теорія просвітницького абсолютизму. Г. Сковорода та його філософське вчення. Принцип самопізнання. Вчення Г. Сковороди про дві природи і три світи.

Особливості розвитку ідеї Просвітництва в Україні. Філософські погляди. П. Лодія. Розумний егоїзм Я. Козельського. Українська академічна філософія ХІХ ст. Філософські погляди І. Сковорода. Гносеологія В. Карпова. Філософія П. Юркевича, його вчення про ідею. Екзистенційні мотиви в творчості П. Юркевича.

Витоки української національної ідеї. Етнопсихологія М. Костомарова. Суспільно-політичні ідеї у творчій спадщині членів Кирило-Мефодіївського братства. Філософські ідеї у творчості Тараса Шевченка. Філософія мови О. Потебні. Соціально-філософські ідеї М. Драгоманова. Історіософія М. Грушевського.

Філософські та суспільно-політичні ідеї в українській літературі та публіцистиці на зламі ХІХ-ХХ ст. Вчення про ноосферу В. Вернадського. Філософські погляди І. Франка, Л. Українки, П. Грабовського, М. Коцюбинського. Суспільно-політичні погляди В. Липинського. Націоналізм Д. Донцова. Д. Чижевський про чинники формування української духовності.

Тема 8. Множинність сучасних філософських ідей

Плюралізм сучасної філософії. Теоретичні витоки феноменологічного методу Е. Гуссерля. Метод феноменологічної редукції Е. Гуссерля. Поняття «життєвого світу» і критика традиційного раціоналізму і об'єктивізму. Вплив

феноменології на сучасну філософію. Сутність феноменологічного методу.

Філософська антропологія. М. Шелер: природа людини та її місце у світі. Х. Плеснер: структура людського буття. А. Гелен про «неповноцінність людини» та умови її виживання. Християнський еволюціонізм П. Тейяра де Шардена. Герменевтика як методологія наук про дух. В. Дільтей. Проблема розуміння у творах Х. Г. Гадамера.

Філософія історії О. Шпенглера як філософія культури. Поняття «осьового часу» в філософії К. Ясперса. Феномен цивілізації у роботах А. Тойнбі. Проблема історичного розвитку людства у філософії історії А. Тойнбі

Філософський постмодернізм. Культурологічні концепції Ж. Ліотара і Ж. Бодріяра. Світоглядні установки постмодерну. Проблема влади у творах М. Фуко.

Сучасна релігійна філософія. Неотомізм: Ж. Марітен, Е. Жільсон. Інтегральний гуманізм Ж. Марітена. Основні світоглядні принципи неотомізму. Персоналізм (Е. Муньє, Ж. Лакруа). Критика капіталізму та проблема оновлення суспільства. Основні принципи ліберального християнства. Соціально-антропологічні ідеали персоналізму. «Діалектична теологія» П. Тілліха.

Тема 9. Проблема буття

Онтологія як загальна теорія буття. Поняття картини світу. Релігійна, наукова і філософська картина світу. Категорія буття як фундаментальне поняття онтології. Способи постановки проблеми буття. Матеріальне й ідеальне буття. Буття і небуття. Категорія буття і категорії суцього та існування. Потенційне і актуальне буття. Сутність. Специфіка тлумачення категорії буття в теології, ідеалістичних і матеріалістичних філософських системах.

Світоглядні й логічні основи класифікації основних форм буття. Буття речей, процесів і станів природи. Специфіка й багатомірність буття людини. Буття соціального як єдність індивідуального й суспільного буття. Буття духовне та його форми.

Філософські моделі розвитку: креаціонізм, теорія еманациї, преформізм, емерджентизм, еволюціонізм. Розвиток і діалектика. Види діалектики. Принципи і закони діалектики. Категорії діалектики. Діалектика і метафізика як різні способи розуміння буття. Основні принципи еволюційного підходу. Сучасні погляди на еволюцію людини, суспільства і Всесвіту. «Теорія катастроф» про рушійні сили розвитку.

Категорії причини і наслідку. Принцип причинності. Необхідність, випадковість, ймовірність, доцільність. Причина та мета. Закон як вираз необхідності. Закони динамічні і статичні. Детермінізм й індетермінізм. Свобода і необхідність.

Поняття субстанції в онтологічних системах. Субстанція і буття. Співвідношення духу й матерії, свідомості й тіла. Варіанти раціоналістичного

обґрунтування можливості пізнання субстанції. Субстанція й форми її прояву. Категорії абсолютне, відносне, загальне, одиничне, сутність і явище.

Метафізична й діалектична модель онтології. Моністична, плюралістична та дуалістична онтології. Ієрархічні й неієрархічні онтологічні побудови. Натурфілософські, теїстичні, екзистенційно-антропологічні онтологічні моделі.

Тема 10. Гносеологія

Основні проблеми теорії пізнання Проблема істини. Агностицизм (скептицизм). Проблема пізнання в сучасній науці і філософії. Гносеологія. Структура світогляду: знання, вірування, переконання, цінності, норми. Види світогляду (буденний, релігійний, науковий).

Форми чуттєвого пізнання: відчуття, сприйняття, уявлення. Форми раціонального пізнання. Вербальне мислення. Базові операції мислення: узагальнення, порівняння, аналіз, синтез, абстрагування, встановлення зв'язку. Основні логічні форми думки: поняття, судження, умовивід. Роль мови в пізнанні. Комунікативна і когнітивна функції мови. Наукове знання: критерії, рівні. Особливості та методи математичного, природничого, соціально-гуманітарного знання.

Сучасні трактування методології наукового дослідження. Місце і роль методології в системі наукового пізнання. Поняття методу наукового дослідження. Поняття методики наукового дослідження. Метод, принцип, спосіб пізнання. Проблема класифікації методів. Філософські і загальнонаукові принципи і методи наукового пізнання. Загальнонаукові підходи в дослідженні. Субстанційний підхід. Структурний підхід. Функціональний підхід. Системний підхід. Алгоритмічний підхід. Імовірнісний підхід. Інформаційний підхід.

Загальнонаукові методи пізнання. Аналіз і синтез. Абстрагування і конкретизація. Дедукція й індукція. Аналогія. Моделювання. Історичний і логічний методи. Методи емпіричного дослідження. Спостереження. Вимірювання. Порівняння. Експеримент. Методи теоретичного дослідження. Класифікація. Узагальнення. Формалізація. Аксиоматичний метод.

Поняття наукового факту. Проблема. Вимоги до постановки проблем. Гіпотеза. Вимоги до висування гіпотез. Науковий доказ. Спростування. Теорія. Обґрунтування істинності наукового знання.

Класичне визначення істини і шляхи його історичного розвитку. Онтологічна і гносеологічна концепції істини. Об'єктивність і конкретність істини. Діалектика відносних і абсолютних форм істини. Природа критеріїв істини. Істина і хиба. Істина й омана. Істинність і раціональність. Соціальна значущість істини.

Тема 11. Суспільство як предмет філософії

Суспільство як система, що саморозвивається. Людина як суб'єкт проявлення законів суспільства. Спонтанність і визначеність в соціумі. Свобода й необхідність у людській діяльності. Сутність системно-структурної методології дослідження соціуму та її принципи. Поняття системи. Системні теорії історичного процесу: натуралізм, ідеалізм, матеріалізм.

Основні сфери життя суспільства: матеріальне виробництво (сфера економіки), соціальна сфера, політика, духовне середовище.

Спосіб виробництва матеріального життя, його структура і роль у суспільному динаміці. Продуктивні сили, основні елементи. Техніка як компонент продуктивних сил. Виробничі відносини та їх структура. Базис і надбудова: логіка взаємозв'язку.

Соціальна структура суспільства. Класичні і неklasичні підходи до її визначення. Політична сфера й політична організація життя суспільства. Поняття політики. Держава як центральний елемент політичної системи. Держава та право. Політична організація суспільства та політичний режим. Демократія як принцип політичної організації. Демократія й диктатура. Доля демократії в сучасному світі. Громадянське суспільство і правова держава. Права людини.

Поняття суспільного прогресу та проблема його критеріїв. Основні концепції суспільного прогресу та їхні альтернативи. Гуманізм як міра духовного і ціннісного виміру суспільного прогресу і його альтернативи.

Проблема побудови теоретичних моделей соціуму в соціально-філософській думці ХХ століття. Концепція «ідеальних типів» М. Вебера. Рациональність як засіб організації соціальної взаємодії людей (Г. Зіммель, Г. Гадамер). Суспільство як соціальна система (Т. Парсонс та ін.).

Тема 12. Осягнення історії

Чинники соціального розвитку. Логіка розвитку суспільства. Єдність і різноманіття історичного процесу. Поняття історичної реальності. Історичний час та історичний простір. Історичні джерела й історичні факти. Проблема достовірності історичних фактів. Опис, пояснення й розуміння в історичному пізнанні. Проблема істинності історичного знання. Історична свідомість та самосвідомість.

Історія, прогрес, регрес Співвідношення понять «зміна», «розвиток», «історія», «прогрес», «регрес». Ідея регресу та циклічності розвитку в античній філософії (Гесіод, Платон, Аристотель та ін.). Становлення концепції прогресу в новоєвропейській філософській думці. Суперечливий характер прогресу (Ж.-Ж. Руссо). Тлумачення прогресу в філософії Просвітництва, німецькій класичній філософії та марксизмі. Критерії суспільного прогресу. Місце соціальних революцій в історичному поступі. Зростання темпів суспільного розвитку в ході історії. Суспільні ідеали і прогрес.

Проблема сталого розвитку суспільства та спрямованості історії. Розмаїття інтерпретацій історичного процесу: лінійні, циклічні, варіативні, постмодерністські підходи. Цивілізаційний підхід. Цивілізаційні моделі соціальної динаміки. Історичний процес і проблема його періодизації. Єдність і різноманіття історичного процесу. Розвиток і зміна відокремлених замкнутих культур, локальних культурно- історичних типів (цивілізацій): О. Шпенглер, М. Данилевський, А. Тойнбі, П. Сорокін. Сенс і призначення історії в концепції К. Ясперса.

Формаційний підхід у дослідженні динаміки історичного процесу. Розвиток суспільства як природно-історичний процес зміни суспільно-економічних формацій. Структура формації. Значення діалектико-матеріалістичної методології формаційного аналізу для виявлення підстав періодизації історичного процесу й встановлення конкретно-історичних типів суспільства.

Закономірність історичного процесу. Сенс історії. Есхатологія, провіденціалізм, закономірний розвиток, непередбачуваність історичного процесу. Соціальний детермінізм. Необхідність і випадковість в історії. Мета історії.

Традиційне суспільство, індустріальне суспільство і техногенна цивілізація. Феномен «масового суспільства». «Бунт мас» Х. Ортеги-і-Гассета. Ідея кінця історії в роботах Ф. Фукуями. Хвильова теорія історичного розвитку Е. Тоффлера.

ПЕРШОДЖЕРЕЛА РЕКОМЕНДОВАНІ ДЛЯ ПІДГОТОВКИ ДО ВСТУПНОГО ВИПРОБУВАННЯ

1. Аренд Г. Становище людини. Л.: Літопис, 1999. 254 с.
2. Аристотель Метафізика. Філософія науки. Навчальний посібник. 2-ге вид., виправлене та доповнене у двох частинах. Частина 2. Хрестоматійні матеріали. / Сторожук С.В., Гоян І.М., Данилова Т.В., Матвієнко І.С. Івано-Франківськ, 2018. С. 26-30.
3. Аристотель. Нікомахова етика. К.: Аквілон-плюс, 2002. 480 с.
4. Аристотель. Політика / Пер. з давньогр. О. Кислюка. К.: Основи, 2000. 239 с.
5. Белл Д. Настання постіндустріального суспільства. Філософія: хрестоматія (від витоків до сьогодення)/ За ред. Л. Губерського. К.: Знання, 2009. С. 419-431.
6. Бергсон А. Творча еволюція. Філософія науки. Навчальний посібник. 2-ге вид., виправлене та доповнене у двох частинах. Частина 2. Хрестоматійні матеріали. / Сторожук С.В., Гоян І.М., Данилова Т.В., Матвієнко І.С. Івано-Франківськ, 2018. С. 133-175.
7. Вебер М. Протестантська етика і дух капіталізму. К.: Основи, 1994. С. 38-69.
8. Вернадський В. Декілька слів про ноосферу. Філософія: хрестоматія (від витоків до сьогодення): навч. посіб. / За ред. Л. Губерського. К.: Знання, 2009.

С. 217-225.

9. Вернадський В. Про науковий світогляд. Філософія науки. Навчальний посібник. 2-ге вид., виправлене та доповнене у двох частинах. Частина 2. Хрестоматійні матеріали. / Сторожук С.В., Гоян І.М., Данилова Т.В., Матвієнко І.С. Івано-Франківськ, 2018. С.279-290.
10. Вітгенштайн Л. Логіко-філософський трактат. Філософія: хрестоматія (від витоків до сьогодення). К.: Знання, 2009. С. 403-413.
11. Возняк Т. Що є істина? Філософія науки. Навчальний посібник. 2-ге вид., виправлене та доповнене у двох частинах. Частина 2. Хрестоматійні матеріали. Сторожук С.В., Гоян І.М., Данилова Т.В., Матвієнко І.С. Івано-Франківськ, 2018. С. 197-202.
12. Г'юм Д. Трактат про людську природу. К.: Всесвіт, 2004. 550 с.
13. Габермас Ю. Структурні перетворення суспільної відкритості: дослідження категорії громадянське суспільство. Л.: Літопис, 2000. 318 с.
14. Габермас Ю. Філософський дискурс модерну. К.: Основи, 2001.
15. Гадамер Г.-Г. Істина і метод. В 2 т. / Пер. з нім. К.: Юніверс, 2000. Т. 1: Герменевтика І: Основи філософської герменевтики. 464 с.
16. Гайдеггер М. Що таке метафізика?. Філософія: хрестоматія (від витоків до сьогодення): навч. посіб. / Заред. Л. Губерського. К.: Знання, 2009. С. 74-86.
17. Гантінгтон С. Зіткнення цивілізацій. Філософія: хрестоматія (від витоків до сьогодення): навч. посіб. / Заред. Л. Губерського. К.: Знання, 2009. С. 432-443.
18. Гегель Г.В.Ф. Наука логіки. Філософія науки. Навчальний посібник. 2-ге вид., виправлене та доповнене у двох частинах. Частина 2. Хрестоматійні матеріали. / Сторожук С.В., Гоян І.М., Данилова Т.В., Матвієнко І.С. Івано-Франківськ, 2018. С. 77-89.
19. Гегель Г.В.Ф. Наука логіки. Філософія: хрестоматія (від витоків до сьогодення): навч. посіб. / Заред. Л. Губерського. К.: Знання, 2009. С. 99-112.
20. Гегель. Феноменологія духу. Філософія: хрестоматія (від витоків до сьогодення): навч. посіб. / Заред. Л. Губерського. К.: Знання, 2009. С. 480-490.
21. Гердер И. Мова і національна індивідуальність. Націоналізм. Антологія. К.: Смолоскип, 2000. С. 37-46.
22. Гоббс Т. Левіафан, або Суть, будова і повноваження держави церковної та цивільної. К.: Дух і літера, 2000. 600 с.
23. Горбач М. Філософія Памфіла Юркевича, л: Каменярь, 2007. 184 с.
24. Гьосле В. Практична філософія в сучасному світі. К.: Лібра, 2003. 216 с.
25. Декарт Р. Метафізичні розмисли. Міркування стосовно наук. Головні правила методу. Філософія: хрестоматія (від витоків до сьогодення): навч. посіб. / Заред. Л. Губерського. К.: Знання, 2009. С. 59-73.
26. Дерида Ж. Письмо та відмінність. К.: Основи, 2004. 602 с.
27. Дильтей В. Типи світогляду і уявлення їх у метафізичних системах. Філософія: хрестоматія (від витоків до сьогодення). К.: Знання, 2009. С. 150-162.
28. Донцов Д. Дух нашої давнини. К.: МАУП, 2005. 568 с.
29. Драгоманов М. Чудацькі думки про українську національну справу.

- Історія філософії України. Хрестоматія: Навч. Посібник. / Упоряд. М. Тарасенко та ін. К.: Либідь, 1993. С. 379-380.
30. Еллюль Ж. Техніка, або виклик століття. Філософія науки. Навчальний посібник. 2-ге вид., виправлене та доповнене у двох частинах. Частина 2. Хрестоматійні матеріали. / Сторожук С.В., Гоян ЕМ., Данилова Т.В., Матвієнко І.С. Івано-Франківськ, 2018. С. 228-236.
31. Заїченко Г. Постмодернізм: ключові ідеї Л. Вітгенштайна і Ж. Дерріда. Філософія науки. Навчальний посібник. 2-ге вид., виправлене та доповнене у двох частинах. Частина 2. Хрестоматійні матеріали. / Сторожук С.В., Гоян І.М., Данилова Т.В., Матвієнко І.С. Івано-Франківськ, 2018. С. 202-211.
32. Іларіон Київський. Слово про закон і благодать Історія філософії України. Хрестоматія: Навч. Посібник. / Упоряд. М. Тарасенко та ін. К.: Либідь, 1993. С. 828.
33. Камю А. Бунтівна людина. Камю А. Вибрані твори. У 3-х т / Пер. з фр. Х.: Фоліо, 1997. Т. 3. Ессе. С. 181-438.
34. Камю А. Міф про Сізіфа. Есе про абсурд. Читанка з історії філософії / За ред. Г. Волинки. К.: Довіра, 1993. Кн. 6. Зарубіжна філософія ХХ ст. С. 139-144.
35. Кант І. Про вічний мир. Філософія науки. Навчальний посібник. 2-ге вид., виправлене та доповнене у двох частинах. Частина 2. Хрестоматійні матеріали. / Сторожук С.В., Гоян ЕМ., Данилова Т.В., Матвієнко І.С. Івано-Франківськ, 2018. С. 310-330.
36. Кант І. Критика практичного розуму. К.: Юніверс, 2004. 240 с.
37. Кассіерер Э. Дослідження людини. Вступ до філософії культури. Філософія: хрестоматія (від витоків до сьогодення): навч. посіб. / За ред. Л. Губерського. К.: Знання, 2009. С. 174-186.
38. Козловський П. Постмодерна культура: суспільно-культурні наслідки технічного розвитку. Філософія науки. Навчальний посібник. 2-ге вид., виправлене та доповнене у двох частинах. Частина 2. Хрестоматійні матеріали. / Сторожук С.В., Гоян І.М., Данилова Т.В., Матвієнко І.С. Івано-Франківськ, 2018. С. 218-228.
39. Копнін П. Логіка науки чи наука логіки? Філософія науки. Навчальний посібник. 2-ге вид., виправлене та доповнене у двох частинах. Частина 2. Хрестоматійні матеріали / Сторожук С.В., Гоян І.М., Данилова Т.В., Матвієнко І.С. Івано-Франківськ, 2018. С.47-50.
40. Кримський С. Зміст та функції природничонаукової картини світу. Філософія науки. Навчальний посібник. 2-ге вид., виправлене та доповнене у двох частинах. Частина 2. Хрестоматійні матеріали. / Сторожук С.В., Гоян І.М., Данилова Т.В., Матвієнко І.С. Івано-Франківськ, 2018. С. 211-218.
41. Кримський С. Філософія - авантюра духу чи літургія смислу? Кримський С. Запити філософських смислів. К.: ПАРАПАН, 2003. С. 8-21.
42. Левінас Е. Чи є онтологія фундаментальною?. Філософія: хрестоматія (від витоків до сьогодення): навч. посіб. / За ред. Л. Губерського. К.: Знання, 2009. С. 141-149.

43. Леопольд О. Развитие этики. Філософія науки. Навчальний посібник. 2-ге вид., виправлене та доповнене у двох частинах. Частина 2. Хрестоматійні матеріали / Сторожук С.В., Гоян І.М., Данилова Т.В., Матвієнко І.С. Івано-Франківськ, 2018. С. 301-310.
44. Липа Ю. Призначення України. Л.: Просвіта, 1992.
45. Локк Дж. Два трактати про врядування. Філософія: хрестоматія (від витоків до сьогодення): навч. посіб. / Заред. Л. Губерського. К.: Знання, 2009. С. 561-573.
46. Локк Дж. Опыт о человеческом разумении. Філософія науки. Навчальний посібник. 2-ге вид., виправлене та доповнене у двох частинах. Частина 2. Хрестоматійні матеріали. / Сторожук С.В., Гоян ЕМ., Данилова Т.В., Матвієнко І.С. Івано-Франківськ, 2018. С. 50-77.
47. Мамардашвили М.К. Наука і культура. Філософія науки. Навчальний посібник. 2-ге вид., виправлене та доповнене у двох частинах. Частина 2. Хрестоматійні матеріали / Сторожук С.В., Гоян І.М., Данилова Т.В., Матвієнко І.С. Івано-Франківськ, 2018. С.114-133.
48. Мамардашвілі М.К. Наука і цінності - бескінечне и кінцеве. Філософія науки. Навчальний посібник. 2-ге вид., виправлене та доповнене у двох частинах. Частина 2. Хрестоматійні матеріали. / Сторожук С.В., Гоян І.М., Данилова Т.В., Матвієнко І.С. Івано-Франківськ, 2018. С. 110-114.
49. Мамардашвілі М. Картезіанські роздуми. К.: Стінос, 2000. 311 с.
50. Мамфорд Л. Міф про машину. Техніка і розвиток людини. Філософія науки. Навчальний посібник. 2-ге вид., виправлене та доповнене у двох частинах. Частина 2. Хрестоматійні матеріали. / Сторожук С.В., Гоян І.М., Данилова Т.В., Матвієнко І.С. Івано-Франківськ, 2018. С. 236-239.
51. Мангайм К. Ідеологія та утопія / Пер. з нім. К.: Дух і літера. 2008. 370 с.
52. Маркузе Г. Ерос і цивілізація. Філософія: хрестоматія (від витоків до сьогодення): навч. посіб. /Заред. Л. Губерського. К.: Знання, 2009. С. 470-478.
53. Ніцше Ф. Антихристиянин або прокляття християнству. Антологія християнства: хрестоматія з релігієзнавства та культурології / За заг. ред. Г. Лозко. К.: КМПУ ім. Б. Грінченка, 2009. С. 164-227.
54. Ніцше Ф. Генеалогія моралі. Філософія: хрестоматія (від витоків до сьогодення): навч. посіб. /Заред. Л. Губерського. К.: Знання, 2009. С. 132-140.
55. Ортега-і-Гассет Х. Бунт мас. Вибрані твори. К.: Основи, 1994. С. 15-90.
56. Ортега-і-Гассет Х. Місія Університету. Ідея Університету. Антологія / Упоряд.: М. Зубрицька. Л.: Літопис, 2002. 304 с.
57. Патнэм Х. Розум, істина і історія. Філософія науки. Навчальний посібник. 2-ге вид., виправлене та доповнене у двох частинах. Частина 2. Хрестоматійні матеріали / Сторожук С.В., Гоян І.М., Данилова Т.В., Матвієнко І.С. Івано-Франківськ, 2018. С. 89-110.
58. Паточка Я. Негативний платонізм. Вічність та історичність. Паточка Я. Єретичні есе про філософію історії. К.: Основи, 2001. 373 с.
59. Пікашова Т., Шашкова Л. Що є знання?. Філософія науки. Навчальний посібник. 2-ге вид., виправлене та доповнене у двох частинах. Частина 2. Хрестоматійні матеріали / Сторожук С.В., Гоян ЕМ., Данилова Т.В., Матвієнко

- І.С. Івано-Франківськ, 2018. С. 39-47.
60. Платон Держава. Філософія науки. Навчальний посібник. 2-ге вид., виправлене та доповнене у двох частинах. Частина 2. Хрестоматійні матеріали / Сторожук С.В., Гоян ЕМ., Данилова Т.В., Матвієнко І.С. Івано-Франківськ, 2018. С. 7-26.
61. Платон. Бенкет. Тімей. Читанка з історії філософії. Книга І. Філософія Стародавнього світу. К.: Довіра, 1993.
62. Платон. Діалоги/Пер. з давньогрец. К.: Основи, 1999. 395 с.
63. Попович М. Наука шукає надійних фортець. Філософія науки. Навчальний посібник. 2-ге вид., виправлене та доповнене у двох частинах. Частина 2. Хрестоматійні матеріали. / Сторожук С.В., Гоян І.М., Данилова Т.В., Матвієнко І.С. Івано-Франківськ, 2018. С. 183-187.
64. Попович М. Прийняття істини як розуміння: аналіз і синтез. Філософія науки. Навчальний посібник. 2-ге вид., виправлене та доповнене у двох частинах. Частина 2. Хрестоматійні матеріали. / Сторожук С.В., Гоян І.М., Данилова Т.В., Матвієнко І.С. Івано-Франківськ, 2018. С. 192-197.
65. Попович М. Прийняття істини. Філософія науки. Навчальний посібник. 2-ге вид., виправлене та доповнене у двох частинах. Частина 2. Хрестоматійні матеріали / Сторожук С.В., Гоян І.М., Данилова Т.В., Матвієнко І.С. Івано-Франківськ, 2018. С. 187-192.
66. Поппер К. Відкрите суспільство та його вороги: В 2 т. К.: Основи, 1994. Т. 2. 494 с.
67. Поппер К. Дух науки - це дух Сократа. Філософія науки. Навчальний посібник. 2-ге вид., виправлене та доповнене у двох частинах. Частина 2. Хрестоматійні матеріали. / Сторожук С.В., Гоян І.М., Данилова Т.В., Матвієнко І.С. Івано-Франківськ, 2018. С. 276-279.
68. Поппер К. Логіка і зростання наукового знання. Філософія науки. Навчальний посібник. 2-ге вид., виправлене та доповнене у двох частинах. Частина 2. Хрестоматійні матеріали / Сторожук С.В., Гоян І.М., Данилова Т.В., Матвієнко І.С. Івано-Франківськ, 2018. С.265-276.
69. Потебня О. Думка і мова. Філософія: хрестоматія (від витоків до сьогодення): навч. посіб. / За ред. Л. Губерського. К.: Знання, 2009. С. 391-402.
70. Пригожин І. Порядок із хаосу: новий діалог «людини з природою». Філософія: хрестоматія (від витоків до сьогодення). К.: Знання, 2009. С. 344-353.
71. Рассел Б. Піднесення науки. Філософія науки. Навчальний посібник. 2-ге вид., виправлене та доповнене у двох частинах. Частина 2. Хрестоматійні матеріали / Сторожук С.В., Гоян І.М., Данилова Т.В., Матвієнко І.С. Івано-Франківськ, 2018. С. 30-39.
72. Риккерт Г. Наука про природу і наука про культуру. Філософія науки. Навчальний посібник. 2-ге вид., виправлене та доповнене у двох частинах. Частина 2. Хрестоматійні матеріали. / Сторожук С.В., Гоян І.М., Данилова Т.В., Матвієнко І.С. Івано-Франківськ, 2018. С. 246-265.
73. Рікер П. Конфлікт інтерпретацій. Герменевтичні нариси. Генеза. 1994. № 1. С. 46-60.

74. Рікер П. Сам як інший. К.: Дух і літера, 2002. 456 с.
75. Роттердамський Е. Похвала Глупоті. Домашні бесіди. К.: Основи, 1993. С. 13-106.
76. Руссо Ж.-Ж. Про суспільну угоду, або Принципи політичного права. К.: Port-Royal, 2001. 583 с.
77. Сартр Ж.-П. Буття і ніщо. Нарис феноменологічної онтології / Пер. з фр. В. Лях, П. Тарашук. К.: Основи, 2001. 835 с.
78. Сартр Ж.-П. Екзистенціалізм - це гуманізм. Філософія: хрестоматія (від витоків до сьогодення): навч. посіб. / За ред. Л. Губерського. К.: Знання, 2009. С. 206-216.
79. Сенека Л. Моральні листа до Луцілія. К.: Основи, 1999. 603 с.
80. Сковорода Г. Діалог. Назва його - Потоп Зміїний. Антологія християнства: хрестоматія з релігієзнавства та культурології. К., 2009. С. 375-390.
81. Сковорода Г. Книжечка, що називається SILENUS ALCIBIADIS, тобто ікона алківіадська ІЗРАЇЛЬСЬКІЙ ЗМІЙ. Антологія християнства: хрестоматія з релігієзнавства та культурології / [За заг. ред. Г. Лозко]. К.: КМПУ ім. Б.Д. Грінченка, 2009. С. 359-375.
82. Сорокин П. Соціальна стратифікація і мобільність. Соціальна і культурна мобільність. Філософія: хрестоматія (від витоків до сьогодення). К.: Знання, 2009. С. 444-456.
83. Спиноза Б. Етика. Спиноза Б. Сочинения. В 2-х томах. СПб.: Наука, 1999. Т. 1. 489 с.
84. Спіноза Б. Теологічно-політичний трактат / Пер. з лат. К.: Основи, 2005. 237 с.
85. Тойнбі А. Дослідження історії / Пер. з англ. К.: Основи, 1995. 608 с.
86. Тоффлер Е. Третя хвиля / Пер. з англ. К.: Всесвіт, 2000. 480 с.
87. Українка Л. Стародавня історія східних народів. Катеринослав, 1918. Репринтне видання: Луцьк: ВАТ «Волинська обласна друкарня», 256 с.
88. Феєрабенд П. Аналітичний покажчик. Філософія: хрестоматія (від витоків до сьогодення): навч. посіб. / Заред. Л. Губерського. К.: Знання, 2009. С. 365-376.
89. Фіхте Й. Що таке народ у вищому розумінні цього слова і що таке любов до Батьківщини. Націоналізм. Антологія. К.: Смолоскип, 2000. С. 46-55.
90. Франко І. Поза межами можливого. Історія філософії України. Хрестоматія: Навч. посіб. / Упоряд. М. Тарасенко, М. Русин, А. Бичко та ін. К.: Либідь, 1993. С. 405-407.
91. Франко І. Наука і її взаємини з працюючими класами. Філософія науки. Навчальний посібник. 2-ге вид., виправлене та доповнене у двох частинах. Частина 2. Хрестоматійні матеріали. / Сторожук С.В., Гоян ЕМ., Данилова Т.В., Матвієнко І.С. Івано-Франківськ, 2018. С. 290-301.
92. Фрейд З. Я та Воно. Філософія: хрестоматія (від витоків до сьогодення): навч. п. / За ред. Л. Губерського. К.: Знання, 2009. С. 293-302.

- 93.Фромм Е. Анатомія людської деструктивності. Філософія: хрестоматія (від витоків до сьогодення): навч. посіб. / За ред. Л. Губерського. К.: Знання, 2009. С. 270-279.
- 94.Фромм Э. Бегство от свободы. М.: Прогресс, Универс, 1995. 253 с.
- 95.Фуко М. Археологія знання / Пер. з фр. К.: Основи, 2003. 326 с.
- 96.Фукуяма Ф. Довіра: соціальні добродії і шлях до розквіту. Філософія: хрестоматія (від витоків до сьогодення) / За ред. Л. Губерського. К.: Знання, 2009. С. 538-548.
- 98.Чижевський Д. Нариси з історії філософії на Україні. К.: Орій, 1992. 230 с.
- 99.Шаян В. Григорій Сковорода - лицар святої борні. Гамільтон, Канада, 1984.
- 100.Швейцер А. Культура і етика. Філософія: хрестоматія (від витоків до сьогодення): навч. посіб. / Заред. Л. Губерського. К.: Знання, 2009. С. 609-621.
- 101.Шелер М. Місце людини в Космосі. Філософія: хрестоматія (від витоків до сьогодення): навч. посіб. / Заред. Л. Губерського. К.: Знання, 1999. С. 261-269.
- 102.Шеллінг Ф. Про відношення реального та ідеального в природі. Філософія: хрестоматія (від витоків до сьогодення): навч. посіб. / За ред. Л. Губерського. К.: Знання, 2009. С. 194-205.
- 103.Шинкарук В. Діалектика: традиційний і нові підходи. Філософія науки. Навчальний посібник. 2-ге вид., виправлене та доповнене у двох частинах. Частина 2. Хрестоматійні матеріали. / Сторожук С.В., Гоян І.М., Данилова Т.В., Матвієнко І.С. Івано-Франківськ, 2018. С. 175-183.
- 104.Шпенглер О. Присмерк Європи. Нариси морфології світової історії. Філософія: хрестоматія (від витоків до сьогодення): навч. посіб. / За ред. Л. Губерського. К.: Знання, 2009. С. 587-596.
- 105.Юркевич П. Мир з ближнім як умова християнського співжиття: Докази буття Божого. Філософська і соціологічна думка. 1990. № 10.
- 106.Юркевич П. Серце та його значення у духовному житті людини, згідно з ученням слова Божого. Філософія: хрестоматія (від витоків до сьогодення): навч. п. / За ред. Л. Губерського. К.: Знання, 2009. С. 491-501.
- 107.Яковенко Б. Що таке філософія? (Вступ до трансценденталізму). Філософія: хрестоматія (від витоків до сьогодення): навч. посіб. / За ред. Л. Губерського. К.: Знання, 2009. С. 28-34.
- 108.Ясперс К. Психологія світоглядів. К.: Юніверс, 2009. 464 с.
- 109.Ясперс К. Сучасна наука. Філософія науки. Навчальний посібник. 2-ге вид., виправлене та доповнене у двох частинах. Частина 2. Хрест, матер. / Сторожук С.В., Гоян І.М., Данилова Т.В., Матвієнко І.С. Івано-Франківськ, 2018. С. 239-246.

ПІДРУЧНИКИ ТА НАВЧАЛЬНО-МЕТОДИЧНІ ПОСІБНИКИ РЕКОМЕНДОВАНІ ДЛЯ ПІДГОТОВКИ ДО ВСТУПНОГО ВИПРОБУВАННЯ

1. Андрущенко В. Історія соціальної філософії: Підручник для студ. вищих навч. закладів. К.: Тандем, 2000. 416 с.
2. Бойченко І. Філософія історії: Підручник. К.: Знання, 2000. 723 с.
3. Булатов М. Філософський словник. К.: Стіл ос, 2009. 575 с.
4. Герасимчук А., Тимошенко З. Курс лекцій з філософії: Навч. посіб. К.: Вид-во Європ. Ун-ту, 2002. 422 с.
5. Гусєв В. Вступ до метафізики: навч. посібник. К.: Либідь, 2004.
6. Добронравова І., Білоус Т., Комар О. Новітня філософія науки. Підручник. К.: Логос, 2009. 243 с.
7. Зарудний Є. Філософія: Навчальний посібник. К.: Кондор, 2007. 200 с.
8. Історія української філософії: Підруч. / В. Горський та ін. К.: Либідь, 2004.
9. Історія філософії: Підр. / А. Бичко, І. Бичко. К.: Либідь, 2001. 408 с.
10. Історія філософії: Підр. / В. Ярошовець та ін. К.: Знання України, 2006. 1200 с.
11. Історія філософії в її зв'язку з освітою: Підр. / Г. Волинка та ін. К.: Каравела, 2006. 480 с.
12. Кремень В. Філософія: мислителі, ідеї, концепції: Підручник. К.: Книга, 2005. 528 с.
13. Пазенок В. Філософія: Навч. посіб. К.: Академвидав, 2008.
14. Пашук А. Нариси з історії філософії середніх віків: Підруч. для студ. вищ. навч. закл. К.: Видавничий Дім «Ін Юре», 2007. 712 с.
15. Петрушенко В. Філософія: курс лекцій. Навч. посіб. для студ. вищ. закладів освіти I-IV рівнів акредитації. Л.: Новий Світ-2000, 2008.
16. Подольська Є. Філософія: Підручник. К.: Центр навчальної літератури, 2006.
17. Причепій С., Черній А., Чекаль Л. Філософія: Підручник для студ. вищих навч. закладів. К.: Академвидав, 2006.
18. Саух П. Філософія: навчальний посібник. К.: ЦНЛ, 2003. 254 с.
19. Філософія: Навч. посіб. / Л. Губерський та ін. К.: Вікар, 2008.
20. Філософія. Підручник / За заг. ред. В. Кременя, М. Горлача. Х.: Прапор, 2004. 736 с.
21. Філософія: світ людини: Курс лекцій: Навч. посібник для студентів вищих навчальних закладів. / В. Табачковський, М. Булатов, Н. Хамітов. К.: Либідь, 2004.
22. Філософія науки та інноваційного розвитку / Чекаль Л.А., Горбатюк Т.В., Сторожук С. та ін.. К.: Міленіум, 2017. 782 с.
23. Філософія науки та інноваційного розвитку [Навч. посіб.] / Л. Чекаль

- (ред.), О. Павлова, С. Сторожук та ін. К.: Міленіум, 2010. 340 с.
24. Філософія освіти / Чекаль Л.А., Горбатюк Т.В., Сторожук С. та ін. К.: Міленіум, 2017. 662 с.
25. Філософія науки / Сторожук С., Гоян Г, М. Матвієнко Г, С. Данилова Т.В. Івано-Франківськ: Видавець Кушнір Г. М., 2017. 588 с.
26. Філософія науки / Сторожук С. В., Гоян І.М., Матвієнко І.С. Івано-Франківськ: Видавець Кушнір Г. М., 2017. 296 с.
27. Практикум з філософії / Сторожук С. В., Гоян І.М., Матвієнко І.С. Івано-Франківськ: Видавець Кушнір Г. М, 2017. 176 с.
28. Яшук Т. Філософія історії: Курс лекцій. Навчальний посібник. К.: Либідь, 2004. 536 с.

ОРІЄНТОВНІ ПИТАННЯ ВСТУПНОГО ВИПРОБУВАННЯ

1. Багатоманіття визначень філософії.
2. Історичні типи світогляду.
3. Концепції походження філософії: міфогенна, гносеогенна.
4. Східний і західний тип філософування.
5. Канонічні джерела та засадничі ідеї давньоіндійської філософії.
6. Буддизм: особливості виникнення та основні ідеї.
7. Канонічні джерела та засадничі ідеї давньокитайської філософії.
8. Конфуціанство як морально-етична доктрина.
9. Космоцентризм давньогрецької філософії.
10. Вплив атомізму Демокрита на розвиток наукового світогляду.
11. Давньогрецька класика як соціокультурний феномен.
12. Софісти у культурному просторі античної пайдеї.
13. Філософія Сократа.
14. Антропологічний поворот у філософії.
15. Вчення про ідеї як ядро філософської системи Платона.
16. Вчення Платона про державу.
17. Філософська система Аристотеля.
18. Теорія Аристотеля про чотири причини.
19. Політична філософія Аристотеля.
20. Особливості розвитку філософії і період еллінізму.
21. Середньовіччя як соціокультурний феномен.
22. Християнство як ідейна основа середньовічного мислення. Головні ідеї середньовічної філософії.
23. Етапи розвитку середньовічної філософії.
24. Витоки, філософський зміст та представники апологетики (Юстин Мученик, Татіан, Тертуліан).
25. Східна та західна патристика.
26. Вчення Августина про «два гради».

27. Схоластика як напрям середньовічної філософії.
28. Суперечка між реалістами і номіналістами і її значення для розвитку наукового світогляду. Філософія Томи Аквінського.
29. Загальна характеристика світоглядних трансформацій у період Відродження.
30. Гуманізм та індивідуалізм як ідейні засади ренесансного мислення.
31. Сатиричне зображення схоластики у творах Еразма Ротердамського.
32. Реформаційні рухи на початку XVI ст. і віросповідний розкол католицького світу.
33. Віросповідні постулати Лютера.
34. Соціально-філософські погляди Томаса Мора.
35. Соціокультурна ситуація в Західній Європі в XVII ст. Нідерландська і англійська революції, їх соціальне і релігійне обґрунтування.
36. Деїзм і пантеїзм як головні напрямки філософсько-релігійної думки Нового часу.
37. Вчення Ф. Бекона про «ідоли» людського розуму.
38. «Новий Органон»: розробка індуктивного методу.
39. Проблема субстанції та дуалізм Р. Декарта.
40. Соціально-філософська концепція Т. Гобса.
41. Просвітницькі ідеї Дж. Лока і його прагнення до встановлення релігійної віротерпимості. Суб'єктивно-ідеалістична і релігійна філософія Дж. Берклі.
42. Просвітництво як епоха європейської культури і його історичне значення.
43. Критика Вольтером теологічного погляду на історію і створення їм «філософії історії».
44. Концепція «духу законів» Ш. Л. Монтеск'є та поняття «духу народів».
45. Трактатування соціальної нерівності Ж.-Ж. Руссо.
46. Німецьке Просвітництво. Феномен німецької класичної філософії.
47. «Докритичний» і «критичний» періоди творчості І. Канта.
48. Й. Фіхте: Ідея нації
49. Загальна характеристика філософської спадщини Г.В.Ф. Гегеля.
50. Г.В.Ф. Гегель: історія як «прогрес у свідомості свободи».
51. Антропологічний принцип філософії Л. Фейєрбаха.
52. Зміна парадигми філософського мислення на зламі XIX-XX ст.
53. Класична та некласична філософії.
54. Марксистська соціоцентрична парадигма людини.
55. «Світ як воля та уявлення» А. Шопенгауера.
56. Філософські погляди З. Фрейда. Еволюція фрейдизму.
57. Екзистенціалізм як напрям європейської філософії: представники та ідеї.
58. Історичні типи позитивізму.
59. Особливості та основні етапи розвитку філософської думки в Україні.

60. Розвиток філософської думки у часи Київської Русі.
61. Вчення Г. Сковороди про «сродну працю».
62. «Філософія серця» П. Юркевича.
63. Сцієнтизм і антисцієнтизм як світоглядні орієнтації ХХ ст.
64. Характерні риси, тенденції та напрями розвитку західної філософії ХХ ст.
65. Фундаментальні протиріччя глобалізації.
66. Феномен масового суспільства.
67. Антична філософія: ідеї регресу і циклічності розвитку (Гесіод, Платон, Аристотель та ін.).
68. Ідея прогресу у філософії Просвітництва.
69. Традиційне й індустріальне суспільство.
70. Феномен постмодерну.
71. Гуманізм доби Відродження. Боголюдина та Людинобог.
72. Злам середньовічного уявлення про Землю та зміна філософської парадигми.
73. Братства та їх роль у соціальному, культурному, релігійному житті українського народу
74. Філософський потенціал «Слова про закон і благодать» митрополита Іларіона.
75. Основні етапи розвитку науки.
76. Світоглядні підвалини виникнення науки.
77. Герменевтичний напрям у сучасній філософії.
78. Н. Макіавеллі про природу політики, влади і моралі.
79. Проблема пізнання в сучасній науці і філософії.
80. Форми чуттєвого пізнання.
81. Форми раціонального пізнання.
82. Роль мови в пізнанні.
83. Наукове знання: критерії, рівні.
84. Поняття наукового факту.
85. Основні теорії істини (кореспондентська, прагматична, когерентна).
86. Діалектика відносних і абсолютних форм істини.
87. Ідея регресу і циклічності розвитку в античній філософії (Гесіод, Платон, Аристотель та ін.)
88. Суперечливий характер прогресу (Ж.-Ж. Руссо).
89. Традиційне й індустріальне суспільство.
90. Цивілізаційні моделі соціальної динаміки.

Приклад білета до вступного іспиту з філософії.

Національний університет біоресурсів і природокористування України	Кафедра філософії та міжнародної комунікації 2022-2023 н.р.	Екзаменаційний білет № 1 для прийому вступного іспиту з дисципліни «Філософія»	“Затверджую” Декан гуманітарно- педагогічного факультету Доцент Савицька І.М. 15.04. 2022 р.
1. Дискурс про предмет філософії.			
2. Антична філософія: школи і напрями досократичного періоду.			
3. Людина і її буття в світі.			
Члени комісії: проф. Додонова В.І. проф. Майданюк І.З. доц. Культенко В.П.			

